

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr Joanny Bauerfeind pt. „Psychospołeczne uwarunkowania sukcesu sportowego w rugby na wózkach”

Promotor: Prof. dr hab. Tomasz Tasiemski

Promotor pomocniczy: Dr hab. Maciej Wilski

Sport osób niepełnosprawnych na przestrzeni ostatnich lat, szczególnie pod koniec XX wieku i obecnie, dynamicznie się rozwija. Przykładem tego rozwoju są igrzyska paraolimpijskie oraz zawody mistrzowskie Europy i świata w wielu dyscyplinach sportowych. Do rozwoju poszczególnych dyscyplin uprawianych przez osoby z niepełnosprawnościami, przyczyniają się między innymi badania naukowe w dziedzinach takich jak: medycyna, nauki o zdrowiu, nauki o kulturze fizycznej, nauki społeczne czy w ostatnich latach nauki techniczne. Nie należy również zapominać, o zbieranych przez lata doświadczeniach, w zakresie treningu osób niepełnosprawnych. Ważnym aspektem w rozwoju sportu, jest zmieniające się postrzeganie, z punktu widzenia społecznego, uprawiania sportu przez osoby z niepełnosprawnościami.

Rozwój sportu dla osób z urazem rdzenia kręgowego, rozpoczął się pod koniec II wojny światowej, kiedy zaczęto adaptować najbardziej popularne dyscypliny sportowe, na potrzeby osób poruszających się na wózkach. Rugby na wózkach nie ma odpowiednika (poza obecną nazwą), w jednej dyscyplinie uprawianej przez osoby pełnosprawne. Nie ma, zatem możliwości wykorzystywania doświadczeń bezpośrednio z treningu pełnosprawnych sportowców (w tej dyscyplinie). Dlatego, każde badania prowadzone bezpośrednio na zawodnikach trenujących rugby na wózkach, wnoszą istotny wkład w rozwój tej dyscypliny i podnoszenie poziomu sportowego. Walory sportu i jego korzystne oddziaływanie na organizm w procesie usprawniania osób z niepełnosprawnościami, w tym osób po urazach rdzenia kręgowego, od wielu lat są znane. Mało jest natomiast lub nie ma w ogóle,

opracowań dotyczących treningu wyczynowego, w tym treningu w rugby na wózkach. Z definicji treningu sportowego wynika, że jest to „wieloletni, specjalnie zorganizowany proces pedagogiczny, w ramach którego zawodnik uczy się techniki i taktyki swojej dyscypliny i doskonali je, kształtuje sprawność fizyczną, a także cechy wolincjonalne i osobowość, oraz nabywa wiedzę na temat prowadzonej przez siebie działalności sportowej.....”(Sozański) Biorąc pod uwagę powyższe, podjęty temat przez autorkę, dotyczący psychospołecznych uwarunkowań osiągnięcia sukcesu sportowego w rugby na wózkach, wpisuje się w potrzeby badań nad wzbogaceniem wiedzy w tym zakresie.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska autorstwa mgr Joanny Bauerfeind pt.: „Psychospołeczne uwarunkowania sukcesu sportowego w rugby na wózkach”, zredagowana została zgodnie z zasadami przyjętymi dla prac o charakterze empirycznym. Opracowanie liczy 107 stron i składa się z 8 rozdziałów oraz Piśmiennictwa, Aneksu, Spisu tabel i rycin, Streszczenia (w języku polskim i angielskim). Na początku zamieszczono spis treści, oraz wyjaśnienie skrótów zastosowanych w tekście pracy.

We wstępie (Rozdział 1.) Doktorantka w sposób zwięzły opisuje walory sportu w rehabilitacji ruchowej, od początków jego wprowadzenia, po obecne czasy w kontekście rozwijającego się sportu paraolimpijskiego.

W rozdziale drugim zatytułowanym „Rugby na wózkach jako zespołowa gra sportowa dla osób po urazie rdzenia kręgowego (URK)” scharakteryzowano rugby na wózkach jako dyscyplinę sportową, koncentrując się na wybranych przepisach (nie zamieszczono informacji o czasie gry), kto może uprawiać tę dyscyplinę w świetle przepisów, oraz informację o przyznawanych punktach według klasyfikacji w rugby na wózkach (nie podano informacji ile wynosi limit punktów dla drużyny). Została ta informacja podana w późniejszym podrozdziale nr 2.3.3. opisującym dokładnie klasyfikację w tej dyscyplinie, w oparciu o literaturę. Zawarto również informację, że rugby na wózkach, zawiera elementy z innych gier. W tym miejscu mam pytanie, jakie elementy piłki ręcznej zawiera rugby na wózkach? W rozdziale tym, Autorka opisała również zwięzłe historię rugby na wózkach na świecie i w Polsce. Brakuje w tej części informacji na temat organizacji, która ma istotny wpływ na rozwój rugby na wózkach w Polsce, szczególnie na poziomie reprezentacji Polski, tym bardziej,

że w tekście Doktorantka powołuje się na strony internetowe tej organizacji. Mowa tutaj, o Stowarzyszeniu Sportu Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Raciborzu. W pozostałych podrozdziałach opisano fizjologiczne, funkcjonalne, psychospołeczne aspekty treningu, oraz psychospołeczne aspekty aktywności sportowej osób po urazach rdzenia kręgowego, powołując się na aktualne piśmiennictwo.

Rozdział trzeci pt.: „Sukces sportowy i jego psychospołeczne uwarunkowania” jest bezpośrednim wprowadzeniem do podjętej tematyki badawczej, w którym Doktorantka w oparciu o literaturę i badania naukowe, opisuje determinanty sukcesu sportowego, definiuje pojęcie „osobowości sportowej”, „spójność drużyny” oraz pojęcia „agresywności i gniewu” w sporcie. W rozdziale tym, Autorka opisuje rozważania na temat subiektywnego postrzegania sukcesu sportowego, między innymi w zależności od poziomu sportowego.

W rozdziale 4. Doktorantka obszernie uzasadnia podjęcie problematyki badawczej. Celem głównym, była ocena związku wybranych czynników psychospołecznych z sukcesem sportowym zawodników uprawiających rugby na wózkach, na różnym poziomie sportowym. Ponadto, sformułowano trzy cele szczegółowe, oraz cel dodatkowy, którym była analiza znaczenia pojęcia „sukces sportowy” wśród graczy w rugby na wózkach. W celu „uporządkowania procesu analizy materiału badawczego” sformułowano 6 szczegółowych pytań badawczych. Na zakończenie tego rozdziału, sformułowano pięć hipotez badawczych. Założono w nich, że:

1. „Zawodnicy drużyn odnoszących sukcesy w rugby na wózkach, wykazują się wyższym poziomem osobowości sportowej, niż zawodnicy drużyn osiągających gorsze wyniki sportowe”.
2. „Spójność zadaniowa drużyny (wymiary spójności ATGT oraz GIT) rośnie wraz z poziomem sportowym i jest wyższa wśród drużyn odnoszących sukcesy w RnW w porównaniu do drużyn osiągających gorsze wyniki w obrębie swoich lig”.
3. „Wyższy poziom agresywności i gniewu występuje u zawodników drużyn odnoszących sukcesy w RnW w porównaniu do drużyn osiągających gorsze wyniki sportowe”.
4. „Wysoki poziom agresywności i gniewu sportowego występuje u zawodników ofensywnych (wysokopunktowych) w porównaniu do zawodników

defensywnych (niskopunktowych). Poziom OS nie wykazuje zróżnicowania w zależności od pełnionej na boisku funkcji”.

5. „Zawodnicy zespołów odnoszących sukcesy w RnW są w większym stopniu ukierunkowani na osiągnięcie sukcesu sportowego drużyny w wymiarze indywidualnym, krajowym i międzynarodowym, niż zawodnicy zespołów o niższym poziomie rozgrywek. Z kolei zawodnicy zespołów o niższym poziomie rozgrywek w RnW ukierunkowani są w większym stopniu na odnoszenie sukcesu w wymiarze społecznym, niż zawodnicy zespołów odnoszących sukcesy”.

W rozdziale piątym „Metoda i materiał badawczy” przedstawiono metodologię badań, opisując przebieg badań, narzędzia badawcze, metody statystycznej analizy danych. W badaniach, wykorzystano następujące narzędzia badawcze. Skalę Pomiaru Osobowości Sportowej – do określenia stopnia, w jakim jednostka identyfikuje się z rolą sportowca. Kwestionariusz Środowiska Grupowego – do określenia uwarunkowania spójności w zespołach sportowych. Skalę Agresywności i Gniewu – do identyfikacji sportowców, którzy mogą być bardziej skłonni do okazywania aktów agresji. Subiektywną Ocenę Sukcesu Sportowego w Rugby na Wózkach - autorstwa Tasiemskiego i Bauerfeind (Doktorantki), który służy do pomiaru czterech wymiarów subiektywnej oceny sukcesu sportowego w rugby na wózkach. Uzupełnieniem narzędzi, jest Kwestionariusz osobowy opracowany przez Autorkę. W tekście napisano, że zawiera on podstawowe informacje, na temat danych osobowych (wiek, płeć stan cywilny, miejsce zamieszkania itd..) Niestety, w zamieszczonym w Aneksie Kwestionariuszu osobowym, nie ma pytania o stan cywilny. W charakterystyce badanych oraz wynikach, również nie ma takiej informacji. Poza tą drobną uwagą, należy podkreślić trafny dobór narzędzi, oraz bardzo szczegółowe i rzetelne opracowanie tego rozdziału.

Wyniki badań przedstawiono w 6 tabelach opatrując je krótkim opisem. Do obliczeń zebranego materiału badawczego, wykorzystano między innymi metody statystyki opisowej, jednoczynnikową analizę wariancji (ANOVA). W przypadku zróżnicowania średnich, wykonano testy Post Hoc Bonferroniego oraz korelację Pearsona, testy t. Zastosowanie poszczególnych metod statystycznych, do opracowania materiału empirycznego oraz jego analiza, świadczy o dużej wiedzy Autorki w tym temacie.

W pierwszej części dyskusji, Doktorantka podsumowuje uzyskane wyniki i odnosi je do prac innych autorów. Oprócz dobrej znajomości aktualnego stanu wiedzy, umiejętnie analizuje wyniki badań. W drugiej części dyskusji, w podrozdziale „Wskazania do przyszłych badań” Autorka zamieszcza kilka informacji, związanych z ograniczeniami w trakcie procesu badawczego. Do ograniczeń zaliczyła długi czas zbierania materiału, oraz brak specjalistycznych publikacji z problematyki będącej tematem badań, co wiązało się z trudnością interpretacji poszczególnych wyników. W ostatniej części dyskusji, jako główne wskazanie dla praktyki trenerskiej, podkreśla znaczenie przygotowania mentalnego zawodników, jako istotny element w rywalizacji na najwyższym poziomie sportowym. Znajomość czynników psychospołecznych, determinujących sukces sportowy, powinna pomóc trenerom w odpowiednim przygotowaniu procesu treningowego.

Wnioski z przeprowadzonej analizy wyników, są weryfikacją wcześniej postawionych hipotez oraz odpowiedzią na zadane pytania badawcze. Wniosek pierwszy weryfikuje hipotezy nr 1,2 oraz 3. Drugi wniosek jest weryfikacją hipotezy nr 4, a trzeci hipotezy nr 5. Dodatkowo, wnioski opatrzone krótkim komentarzem. Należy rozważyć, czy w przygotowaniu dysertacji do publikacji, nie wykorzystać tych opisów do wzbogacenia dyskusji.

Wykaz piśmiennictwa zawiera 214 pozycji, w tym 12 internetowych i 1 akt prawny. Piśmiennictwo w pracy, jest dobrane i wykorzystane prawidłowo. W spisie końcowym, zauważyć można pewne niedociągnięcia. Są to np. brak oficyny wydawniczej, jedna pozycja wpisana dwukrotnie, pisownia nazw wydawnictw raz z dużej, raz z małej litery oraz niektóre pozycje częściowo pogrubione.

Poza wcześniej wymienionymi drobnymi uwagami, z obowiązku recenzenta pragnę zwrócić uwagę, na nieliczne błędy językowe, które należy w opracowaniu do dalszych publikacji wyeliminować.

Należy podkreślić, że pod względem edytorskim, praca jest napisana starannie, również strona techniczna i redakcyjna nie budzi większych zastrzeżeń. Pragnę również nadmienić, że wymienione przeze mnie uwagi i sugestie, w żaden sposób nie obniżają wartości merytorycznej pracy.

Podsumowanie i wniosek

Przedstawiona do oceny dysertacja pt. „Psychospołeczne uwarunkowania sukcesu sportowego w rugby na wózkach” spełnia wymogi ustawowe stawiane rozprawom na stopień doktora nauk o kulturze fizycznej. W związku z powyższym, mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Wychowania Fizycznego, Sportu i Rehabilitacji, Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, wniosek o dopuszczenie mgr Joanny Bauerfeind, do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Katedry Fizjoterapii
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

dr hab. n. o zdrowiu Hyszar Plinta
prof. nadzw. SUM